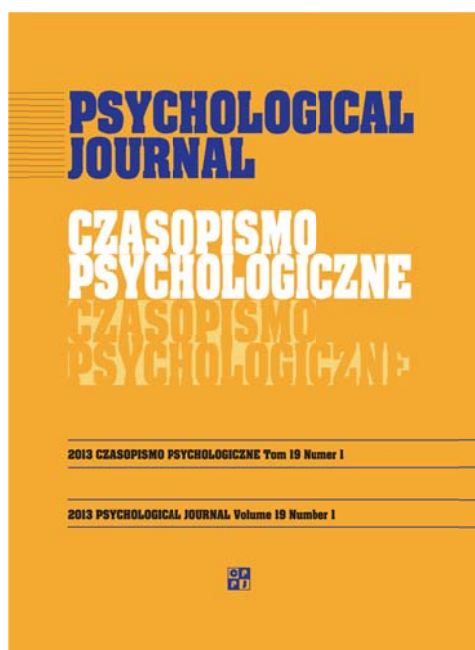

LIST OF ARTICLES IN CZASOPISMO PSYCHOLOGICZNE – PSYCHOLOGICAL JOURNAL (CPPJ)

2013

2013 VOLUME 19 (1)

Anna M. Zawadzka

7-16 **Aspiracje materialistyczne młodzieży w kontekście preferowanych wartości i dobrostanu**

MATERIALISTIC ASPIRATIONS OF THE ADOLESCENT IN THE CONTEXT OF PREFERRED VALUES AND WELL-BEING

Previous studies on materialistic aspirations indicated that aspirations concerning financial success, popularity and appearance are linked with lowered well-being in adolescents. Consistently with this view, I tested the relationship between materialistic aspirations (understood as materialistic orientation), future salary aspirations and brand attachment, as one group, and preferred values, level of perceived stress and life satisfaction of adolescents, as another group. The results show that power value preference is a good predictor of materialistic aspirations. Power value preference explains materialistic orientation, future salary aspirations and brand attachment of adolescents. Future salary aspirations correlate positively with preferred safety value and negatively with the level of stress perception. Brand attachment is linked with preference of purchase symbolic values and lowered life satisfaction.

Key words: materialistic aspirations, values, well-being

Poprzednie badania aspiracji materialistycznych wykazały, że aspiracje dotyczące bogactwa, sławy i atrakcyjności fizycznej wiążą się z obniżonym dobrostanem u młodzieży. Zgodnie z tym poglądem przetestowano związki aspiracji materialistycznych dotyczących orientacji materialistycznej, przyszłych zarobków oraz przywiązywania się do marek z preferowanymi wartościami, poziomem odczuwanego stresu i satysfakcją z życia z u młodzieży. Uzyskane wyniki wskazały, że dobrym predyktorem aspiracji materialistycznych jest wartość władzy (badanie 1 i badanie 2). Wartość władzy tłumaczyła – orientację materialistyczną, aspiracje dotyczące przyszłych zarobków oraz przywiązywanie się do marek u badanej młodzieży. Aspiracje dotyczące przyszłych zarobków wiązały się również pozytywnie z preferowaniem wartości bezpieczeństwa i negatywnie z poziomem odczuwanego stresu (badanie 1). Przywiązywanie się do marek wiązało się z preferowaniem wartości symbolicznych w zakupie i obniżoną satysfakcją z życia (badanie 2).

Słowa kluczowe: aspiracje materialistyczne, dobrostan, wartości

Agnieszka Izdebska, Beata Pastwa-Wojciechowska

17-27 **Organizacja osobowości i jej pomiar – polska adaptacja kwestionariusza IPO Kernberga i współpracowników**

PERSONALITY ORGANIZATION AND ITS MEASUREMENT – POLISH ADAPTATION OF IPO BY KERNBERG AND COLLEAGUES

The structure of personality and tools for its assessment constitute an important issue within the theories that belong to the psychoanalytic paradigm. The article presents the conceptualisation of the structure of personality introduced by Kernberg, as well as a diagnostic method based on this model – the Inventory of Personality Organization. The construction of the inventory and the results of the research ($N=575$) conducted in Polish adaptation of its American version (Clarkin, Foelsch, Kernberg, 2001) are presented. The psychometric characteristics both of the original version and the Polish adaptation are satisfactory.

Key words: personality organization, personality assessment, personality structure, inventory of personality organization

W ramach ujęć należących do paradygmatu psychoanalitycznego ważne miejsce zajmuje zagadnienie struktury osobowości oraz narzędzi jej badania. Artykuł przedstawia konceptualizację struktury osobowości zaproponowaną przez Kernberga, a także opartą na tym modelu metodę diagnostyczną – *Inwentarz Organizacji Osobowości*. Zaprezentowana została konstrukcja narzędzia oraz wyniki badań ($N=575$) przeprowadzonych w ramach polskiej adaptacji jego amerykańskiej wersji (Clarkin, Foelsch, Kernberg, 2001). Właściwości psychometryczne zarówno wersji oryginalnej jak i polskiej adaptacji są zadowalające.

Małgorzata Lipowska, Anna Rasmus

29-35 **Spektrum zaburzeń zachowania w obrazie ADHD**
SPECTRUM OF CONDUCT DISORDER IN ADHD

Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) is the most common neurodevelopmental disorder observed during childhood. Children with ADHD have many cognitive and behavioural problems associated with poor inhibition mechanisms, impulsivity, inattention and hyperactivity. ADHD is frequently associated with other developmental and behavioural childhood disorders especially with oppositional defiant disorder (ODD), conduct disorder (CD) and dyslexia. Because of high level of externalizing and uncontrolled behavior, ADHD is even often mistaken with oppositional defiant disorder (ODD). The results of research with 62 ADHD pupils from 4th to 6th grade and 62 pupils with no deficits diagnosed, matching the clinical group in terms of age, show that impulsivity is strongly related to behaviors from ODD spectrum. Also emotionality as a temperamental trait is related to intensity of antisocial behaviors.

Key words: ADHD, ODD, CD, comorbidity, mistaken diagnosis

Zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem koncentracji uwagi (ADHD) jest jednym z najpowszechniej występujących zaburzeń neuro rozwojowych wśród dzieci w wieku szkolnym. Dzieci nadpobudliwe cechują problemy zarówno w sferze poznawczej jak i behawioralnej, związane z trudnościami w zakresie hamowania reakcji, impulsywnością, nieuwagą oraz nadruchością. ADHD bardzo często współwystępuje z zaburzeniami rozwoju i zachowania, a w szczególności z zaburzeniami opozycyjno-buntowniczymi (ODD), zaburzeniami zachowania (CD) czy dysleksją. Ze względu na podobieństwo pewnych wymiarów zachowań, zwłaszcza dużą ekspresyjność i małą kontrolę, zespół ADHD jest wręcz mylony z zaburzeniami opozycyjno-buntowniczymi (ODD). Badania prowadzone z udziałem 62 dzieci z ADHD i 60 uczniów bez deficytów z klas IV-VI szkoły podstawowej, wskazały na związek impulsywności z zachowaniami ze spektrum ODD. Także emocjonalność jako cecha temperamentalna pozostaje w związku z natężeniem zachowań nieaprobowanych społecznie.

Beata Pastwa-Wojciechowska, Maria Kaźmierczak, Magdalena Błażek, Tomasz Besta

37-45 **Osobowościowe korelaty postaw wobec przemocy u kobiet i mężczyzn z uwzględnieniem poziomu organizacji osobowości O. Kernberga**

ASSOCIATION BETWEEN ATTITUDES TOWARDS VIOLENCE, SELF-ESTEEM, SYSTEM OF VALUES AND PERSONALITY ORGANIZATION ACCORDING TO O. KERNBERG AMONG WOMEN AND MEN

Aggression, as a social phenomenon and a psychological problem, is a subject of theoretical and empirical analyses, the aim of which is to find determinants and consequences of aggressive behaviors. However, we still observe the lack of studies focused on attitudes towards violence. The main goal of the presented research was to analyze associations between self-esteem, personality organization according to O. Kernberg as well as system of values of women and men, and their attitudes towards violence. Multidimensional model of such attitudes was implemented and a new method was used – Attitudes towards Violence Questionnaire (Pastwa-Wojciechowska, Kaźmierczak, Błażek, & Błażek, 2009). The questionnaire is the adaptation of Anderson's et al. (2006) measure and consists of four components: 1) attitude toward war; 2) attitude toward corporal punishment; 3) attitude toward penal code; 4) attitude toward violence in intimate relationships. The article presents analyses conducted on the group of 376 participants. Results indicate that men to a greater extent than women accept violence in its various forms. The higher the self-esteem, the less positive attitudes towards violence. Values were associated with collectivism, openness to others and their well-being are related with less approval of violence. Among women, immature personality organization is associated with all four scales of attitudes toward violence, in men the most vivid link was obtained with violence in intimate relationships.

Key words: violence, attitudes, personality, gender

Agresja czy przemoc, zarówno jako zjawisko społeczne, jak i problem psychologiczny stanowi przedmiot wielu analiz teoretycznych i badań naukowych, których celem jest określenie determinantów i konsekwencji zachowań agresywnych. Wciąż brakuje jednak opracowań dotyczących postaw wobec przemocy i ich psychologicznych korelatów. Głównym celem prezentowanych badań było określenie związku pomiędzy samooceną, strukturą osobowości w ujęciu O. Kernberga i systemem wartości u badanych kobiet i mężczyzn a postawami wobec przemocy. Przyjęto wielowymiarowy model postaw wobec przemocy i zastosowano nowe narzędzie do ich pomiaru – Kwestionariusz Postaw wobec Przemocy (Pastwa-Wojciechowska, Kaźmierczak, Błażek i Błażek, w opracowaniu). Kwestionariusz stanowi adaptację skali opracowanej Andersona i in. z 2006 roku i ma strukturę czteroczynnikową, o następujących komponentach: 1) postawa wobec wojen, 2) wobec kar cielesnych, 3) wobec kary śmierci i 4) wobec przemocy w związku intymnym. Artykuł przedstawia analizy prowadzone z udziałem 376 osób. Wyniki badań wskazują, że mężczyźni w większym stopniu akceptują przemoc w każdej formie. Im wyższa samoocena, tym mniejsza aprobatą przemocy. Wartości związane z kolektywizmem, otwartością na innych, zainteresowaniem ich dobrostanem obniżają akceptację przemocy. U kobiet, mniej dojrzała struktura osobowości związana jest z wynikami na czterech skalach akceptacji przemocy, natomiast u mężczyzn najwyraźniejszy związek zanotowano z przemocą w związkach intymnych.

Słowa kluczowe: przemoc, postawy, osobowość, płeć

Lidia Cierpialkowska, Monika Marszał

47-56 **Patologia organizacji osobowości w teorii relacji z obiektem O. Kernberga**
PATHOLOGICAL PERSONALITY ORGANIZATION IN O. KERNBERG'S OBJECT RELATION THEORY

This article presents pilot study verifying the assumption of O. Kernberg's object relation theory concerning psychotic, borderline and neurotic personality organization. Three personality organization were characterized by the level of diffusion or integration identity, by dominance of primitive defensive operation centering around splitting or deny and by capacity for reality testing. These variables were tested by the following methods: Objective Measure of Ego-Identity Status (Adams, Bennion & Huh, 1989), Strength Ego (Barrona, 1953) and Inventory of Defense Mechanisms (Gleser & Ihilevich, 1969). The research involving 30 patients with clinical diagnosis psychotic disorders (schizophrenic, psychotic disorders), 30 with anxiety disorders and neurosis and 30 with borderline personality disorder (assess by Leichsenring's BPI). These groups was compared. The discriminative analyses show that three variables: diffusion identity, level of primitive or mature defense mechanisms and capacity for reality testing explain about 67-87% qualification to one of three different groups of pathological personality organization.

Key words: O. Kernberg's pathological personality organization, primitive defensive mechanisms, diffusion identity, capacity for reality testing

Artykuł prezentuje wyniki badań weryfikujących założenia teorii Otto Kernberga o trzech poziomach patologii organizacji osobowości, tj.: psychotycznej, borderline i neurotycznej. Każdy z tych poziomów patologii organizacji jest wyjaśniany poprzez stopień integracji lub

dyfuzji tożsamości, dominacji prymitywnych mechanizmów obronnych skoncentrowanych wokół wyparcia i zaprzeczenia oraz zdolności do testowania rzeczywistości. Zmienne te badano przy użyciu następujących narzędzi: Kwestionariusza Statusu Tożsamości (Bennion, Adams 1986), Skali Siły Ego (Barron, 1953) oraz Inwentarza Mechanizmów Obronnych (Gleser, Ihlevich, 1969). W badaniu wzięło udział 30 pacjentów z kliniczną diagnozą zaburzeń psychicznych, 30 z zaburzeniami lękowymi i nerwicowymi oraz 30 z zaburzeniem osobowości borderline (zdiagnozowanych na podstawie wyników w kwestionariuszu BPI Leichsenringa). Logistyczne analizy wariacji wykazały, że trzy zmienne: dyfuzja tożsamości, poziom mechanizmów obronnych i testowanie rzeczywistości wyjaśniają około 60% zmienności w zakresie przynależności do jednej z trzech patologicznych organizacji osobowości.

Słowa kluczowe: patologia organizacji osobowości borderline, psychotyczna i neurotyczna, tożsamość, mechanizmy obronne

Dominika Górska

57-66 **Dysregulacja emocjonalna i poznawcze aspekty teorii umysłu a dojrzałość mechanizmów obronnych jako wskaźnik poziomu organizacji osobowości**

EXPLORING THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTION DYSREGULATION, THEORY OF MIND AND DEFENSE MECHANISMS MATURITY AS AN INDICATOR OF LEVEL OF PERSONALITY ORGANIZATION

Emotion dysregulation and understanding behavior in mental state terms (theory of mind or mentalization) have been proposed as explanations for emotional disorders. Although the role of emotional aspects of theory of mind (an emotion oriented set of processes) in emotional disturbances is evident, the cognitive aspects of theory of mind are thought to fail to encapsulate the affect regulative aspects of interpreting behavior in mental state terms. This study aimed to examine the role of emotion dysregulation and cognitive aspects of theory of mind as predictors of maturity level of defense mechanisms, as indicators of the level of personality organization. Method: Two self-report measures were administered to 168 people (age: $M=33.56$, $SD=11.23$): *Defensive Style Questionnaire* (Andrews, Singh & Bond, 1993) measuring immature, neurotic and mature defense mechanisms and *Difficulties in Emotion Regulation Scale* (Graz & Roemer, 2004) measuring emotion dysregulation. Moreover, the participants were tested using Happé's (1994) Strange Stories Test of a theory of mind. Results: Findings suggest a positive relationship between emotion dysregulation and immature and neurotic defense mechanisms, contrary to negative relationship between difficulties in emotion regulation and mature defense mechanisms. Results also supported the hypothesis of the independence of cognitive aspects of theory of mind and defense mechanisms maturity. As expected, the groups of participants with various defense mechanisms profile differed in emotion dysregulation but not in theory of mind, excluding double bluff task, which is rather connected with mentalization than with theory of mind.

Key words: emotion dysregulation, theory of mind, defense mechanisms

Pojęcia dysregulacji emocjonalnej i rozumienia czyichś zachowań w kategoriach stanów mentalnych (teoria umysłu czy mentalizacja) są stosowane do wyjaśniania zaburzeń emocjonalnych. Choć rola emocjonalnych aspektów teorii umysłu w zaburzeniach emocjonalnych została potwierdzona w wielu badaniach, jej poznawcze komponenty wydają się niewystarczające do wyjaśniania funkcji regulacyjnych interpretowania zachowania w terminach stanów mentalnych. Niniejsze badania mają na celu weryfikację roli dysregulacji emocjonalnej i poznawczych aspektów teorii umysłu jako predyktorów poziomu dojrzałości mechanizmów obronnych traktowanych tu jako wskaźnik poziomu organizacji osobowości. Przebadano 168 osób (wiek: $M=33.56$, $SD=11.23$) przy użyciu następujących metod: Kwestionariusz Stylów Obrony (Andrews, Singh i Bond, 1993) do pomiaru niedojrzałych, neurotycznych i dojrzałych mechanizmów obronnych, Skala Trudności w Regulacji Emocji (Graz i Roemer, 2004) do badania dysregulacji emocjonalnej oraz Test Dziwne Historyjki (Happé, 1994) do pomiaru teorii umysłu. Wyniki: Rezultaty sugerują pozytywny związek pomiędzy dysregulacją emocji a niedojrzałymi i neurotycznymi mechanizmami obronnymi, w przeciwieństwie do negatywnych zależności pomiędzy trudnościami w regulacji emocjonalnej a dojrzałymi mechanizmami obronnymi. Wyniki potwierdzają także hipotezę o niezależności poznawczych aspektów teorii umysłu i dojrzałości mechanizmów obronnych. Zgodnie z założeniami okazało się, że grupy osób z odmiennymi profilami mechanizmów obronnych różnią się pod względem dysregulacji emocjonalnej, ale nie teorii umysłu, z wyjątkiem zadania typu podwójny blef, które jest raczej związane z mentalizacją niż teorią umysłu.

Łukasz D. Kaczmarek, Katarzyna Aleszczyk

67-72 **Mechanizm sprężystości psychicznej – model mediacji dwukrokowej z udziałem aktywnego radzenia sobie i pozytywnego afektu wśród artystów muzyków**

MECHANISMS OF RESILIENCY A TWO-STEP MEDIATION WITH ACTIVE COPING AND POSITIVE AFFECT AMONG MUSICIANS

Resiliency is the ability to adapt one's level of control temporarily up or down as circumstances dictate (Block & Kremen, 1996). In our earlier studies support was found for the model in which resiliency has an indirect effect on satisfaction with life through positive affect or active coping strategies. In the present study we hypothesized a two-step mediation in which active coping and positive affect are mediators in a sequential order. A set of psychometric questionnaires was completed by 111 musicians in the ages between 19 and 30 ($M=22.31$; $SD=2.47$): Ego Resiliency Scale, Multidimensional Coping Inventory COPE, Positive and Negative Affect Schedule, and Satisfaction with Life Scale. As for the main result, the bootstrapping technique showed that the hypothesized two-step indirect effects was significant, $p.e.=.30$, 95% CIs [.15; .46]. This study supported the superior role of positive affect in the working mechanisms of resiliency.

Key words: resiliency, coping with stress, positive affect, satisfaction with life, two-step mediation

Sprężystość psychiczna przejawia się zdolnością dostosowania poziomu kontroli impulsów do warunków sytuacyjnych (Block, Kremen, 1996). We wcześniejszych badaniach wykazano, że sprężystość psychiczna wpływa pośrednio na satysfakcję z życia za pośrednictwem pozytywnego afektu lub strategii aktywnego radzenia sobie. W tym badaniu oczekiwaliśmy wystąpienia mediacji dwukrokowej polegającej na tym, że aktywne radzenie sobie oraz pozytywny afekt będą tworzyć sekwencję mediatorów. Zestaw kwestionariuszy zawierający Kwestionariusz Sprężystości Psychicznej, Wielowymiarowy Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem COPE oraz Skalę Satysfakcji z Życia, został wypełniony przez 111 muzyków w wieku od 19 do 30 lat ($M=22.31$; $SD=2.47$). Wykazano przy użyciu techniki bootstrapping istotność dwukrokowego efektu pośredniego. $p.e.=.30$, 95% CIs [.15; .46]. Badania wskazują na nadrzędną rolę pozytywnego afektu w mechanizmach sprężystości psychicznej.

Słowa kluczowe: sprężystość psychiczna, radzenie sobie ze stresem, pozytywny afekt, satysfakcja z życia, mediacja dwukrokowa

Michał Ziarko

73-80 **Czas trwania choroby niedokrwiennej serca jako moderator związku pomiędzy przekonaniem na temat choroby a funkcjonowaniem w niej**

DURATION OF ISCHEMIC HEART DISEASE AS A MODERATOR OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ILLNESS REPRESENTATION AND THE LEVEL OF FUNCTIONING

Coronary heart disease (CHD) is one of the leading causes of death worldwide. CHD is a chronic illness that significantly alters activity patterns of ill people. This study involved 112 patients with CHD hospitalized in Department of Cardiac Rehabilitation after myocardial infarction and coronary angioplasty. They completed a set of questionnaires measuring illness representation (IPQ-R), satisfaction with life (SWLS), intensity of depressive symptoms (CES-D) and acceptance of illness (AIS). The results showed significant associations between illness-related beliefs and indicators of functioning in chronic illness. The analyses indicated that the duration of illness moderated the relationship between perceived control over treatment and satisfaction with life and acceptance of illness. Moreover the duration of illness moderated the relationship between perceived consequences of the illness and depressive symptoms.

Key words: ischemic heart disease, illness representation, satisfaction with life, depression, acceptance of illness

Choroba niedokrwienne serca jest jednym z głównych zagrożeń zdrowotnych. Jest ona schorzeniem przewlekłym, które w znacznym stopniu zmienia wzorce aktywności osób nią dotkniętych. W badaniu wzięło udział 112 chorych na chorobę niedokrwienne serca będących pensjonariuszami Oddziału Rehabilitacji Kardiologicznej po przebytych zawale serca, przeprowadzonej angioplastyce wieńcowej, bądź pomostowaniu aortalno – wieńcowym. Wypełnili oni zestaw kwestionariuszy badających przekonania na temat choroby (IPQ-R), poczucie zadowolenia z życia (SWLS), natężenie depresji (CES-D) oraz poziom akceptacji choroby (AIS). Przeprowadzone analizy potwierdziły związki łączące przekonania na temat choroby ze wskaźnikami poziomu funkcjonowania w chorobie przewlekłej. Wykonane analizy wykazały, że czas trwania choroby jest moderatorem relacji łączącej przekonania na temat możliwości kontroli przebiegu leczenia choroby z zadowoleniem z życia i poziomem akceptacji choroby. Ponadto czas trwania choroby moderował związek pomiędzy spostrzeganymi konsekwencjami choroby a poziomem depresji.

Słowa kluczowe: choroba niedokrwienne serca, poznawcza reprezentacja choroby, poczucie zadowolenia z życia, depresja, akceptacja choroby

Urszula Gembara

81-86 **Style aktualizacji siebie u studentów różnym poziomie osiągnięć artystycznych**

STYLES OF SELF-ACTUALIZATION AMONG STUDENTS PRESENTING VARIOUS LEVELS OF ARTISTIC ACHIEVEMENTS

Artistic achievements constitute the fullest expression of artistic talents realization. The author of the article presents differences between styles of self-actualization among people with high and low levels of artistic achievements. The styles mentioned above are based on the conception of synergy – consonance with surrounding. The group of people who were researched consisted of the students at their last years of Fine Arts Education. Being aware of life tasks connected with the developmental period of the researched students the author concentrated only on such achievements which are based on the personal initiative of the respondents (it means which base on their own motivation) not on the necessity of studies program realization.

Key words: styles of self-actualization, talents, achievements

Osiągnięcia artystyczne stanowią najpełniejszy wyraz realizacji uzdolnień plastycznych. W artykule prezentuję różnice w stylach aktualizacji siebie u osób o wysokim i niskim poziomie osiągnięć artystycznych. Wspomniane style aktualizacji siebie opierają się na koncepcji synergii – współbrzmienia z otoczeniem. Grupę badawczą stanowią studenci starszych lat Edukacji Artystycznej w Zakresie Sztuk Plastycznych. Biorąc pod uwagę zadania życiowe związane z okresem rozwojowym osób z grupy badawczej, skupiłam się jedynie na tych osiągnięciach, które wynikają z inicjatywy własnej respondentów (to znaczy bazują na ich motywacji wewnętrznej) a nie z realizacji programu studiów.

Marzanna Farnicka, Hanna Liberska

87-94 **W poszukiwaniu mechanizmów zmiany priorytetów w rozwoju społecznym**

LOOKING FOR A MECHANISM FOR CHANGING THE PRIORITIES OF SOCIAL DEVELOPMENT

This article is about new way in social development among three generation in family. The research presents adaptation strategies of modern Polish in the three aspects of analyses: area of society knowledge, valence of events and individual resources. The research has been conducted among 422 individuals, from 109 families. The research results show the differences between generations in the mechanism of construction the way of the social development. In research procedure was used questionnaire Level of Realization Developing Tasks made by Ziarko (2006) and tool researching The Influence of Events upon The Life of an Individual based on Life Experience Questionnaire by Boszkiewicz (1997).

Key words: social development, development tasks, intergenerational gap, intergenerational changes

W artykule przedstawiono wyniki badań ukierunkowanych na ustalenie różnic między pokoleniami rodziny: dziadków, rodziców i dorosłych wnucząt w zakresie podejmowanych zadań rozwojowych. Różnic poszukiwano na trzech poziomach analizy: intrapsychicznym, intropersonalnym i makrosocjalnym w obszarach: wiedzy społecznej wyobrażeń o przyszłości oraz ewaluacji określonych wydarzeń (ocena wpływu wydarzeń na życie jednostki). W badaniu wzięły udział 422 osoby ze 109 rodzin. W procedurze badawczej wykorzystano między innymi kwestionariusz badający stopień realizacji zadań rozwojowych oraz miejsce zdrowia w strukturze wartości opracowany przez M. Ziarko (2006) oraz autorskie narzędzie badające ocenę wpływu zdarzeń na życie jednostki.

Słowa kluczowe: rozwój społeczny, zmiana międzypokoleniowa, zadania rozwojowe

Iwona Grzegorzewska

95-103 **Eksternalizacja i internalizacja zaburzeń a poczucie satysfakcji życiowej dzieci i młodzieży**

ASSOCIATIONS BETWEEN EXTERNALIZING PROBLEMS, INTERNALIZING PROBLEMS AND LIFE SATISFACTION AMONG CHILDREN AND ADOLESCENTS

Over the years, various psychologists have furthered interest in studies of the nature and determinants of a good life. Such scientific undertakings are expected to improve the quality of life for all individuals, not just individuals who are at risk or who already demonstrate psychopathological conditions. To contrast with a previous emphasis on psychopathology, the development of a positive psychology requires constructs and measures that reflect the full range of human functioning, incorporating indicators of high levels of wellness as well as psychopathological functioning. This article discusses one such construct; life satisfaction, which has been studied extensively in adulthood,

but which has only recently gained attention in children and adolescents. This article presents life satisfaction assessment research with children and adolescents, specifically with regard to relationships with externalizing and internalizing problems and developmental tasks. Potential future directions in life satisfaction research among youth are also briefly discussed.

Key words: well-being, mental health, disorder, children

Przez ostatnie dziesięciolecie wielu naukowców zwraca coraz większą uwagę na zagadnienia związane z analizą natury i uwarunkowań tzw. dobrego życia. Badania te mają na celu poprawę jakości życia wszystkich ludzi, nie tylko tych, którzy są z grup ryzyka lub ujawniają objawy psychopatologiczne. W opozycji do badań skoncentrowanych na zaburzeniach, psychologia pozytywna zwraca się w kierunku traktowania zdrowia psychicznego całościowo, uwzględniając pojęcie satysfakcji życiowej jako ważnego wymiaru dobrostanu człowieka. Prezentowany artykuł zajmuje się zagadnieniem satysfakcji życiowej jako jednego ze wskaźników zdrowia psychicznego. W odniesieniu do dorosłych temat jest szeroko eksplorowany, zdecydowanie mniej jest badań dotyczących poziomu zadowolenia z życia wśród dzieci i młodzieży. Prezentowane są wyniki badań dotyczące satysfakcji życiowej młodych ludzi i związku z tendencją do eksternalizacji i internalizacji problemów. Analizuje się również wpływ sukcesów w realizacji zadań rozwojowych na subiektywne poczucie zadowolenia z życia. Dyskutowane są również dalsze kierunki badań w tym obszarze.

Małgorzata Wójcik, Katarzyna Popiołek

105-113 Interwencja edukacyjna czyli jak przekonać Gajdos, że nie każdy Cygan kradnie konie

EDUCATIONAL INTERVENTION. HOW TO CONVINCEN GAJDOS THAT NOT ALL GYPSIES STEAL HORSES

The aim of this article is to present the effectiveness of anti-prejudice educational program in changing negative stereotype and prejudice toward Roma minority. It also explores the possibility of implementing program in high school setting without curriculum change and additional teachers' training. It was shown that after the intervention there was a significant change in both students' opinion about Roma and in declared social distance. The implementations of these findings are discussed.

Key words: stereotypes, prejudice, Roma, educational program

Celem artykułu jest przedstawienie skuteczności anty-uprzedzeniowego programu edukacyjnego, który miał na celu zmianę negatywnych stereotypów i uprzedzeń w stosunku do przedstawicieli Romskiej mniejszości. Wyniki pokazują, iż po przeprowadzeniu interwencji edukacyjnej uczniowie zmienili opinię na temat Cyganów/Romów, zmniejszył się także deklarowany dystans wobec przedstawiciela tej grupy etnicznej. Autorzy przedstawiają możliwości szerszego wprowadzenia interwencji anty-uprzedzeniowej do programu lekcji języka obcego w szkole średniej.

Słowa kluczowe: stereotypy, uprzedzenia, Romowie, Cyganie, program edukacyjny

Elżbieta Stojanowska

115-125 Kiedy chcemy być idealizowani w bliskich związkach interpersonalnych? Rola samowiedzy i metapercepcji w wybranych rolach społecznych

WHEN DO WE WANT TO BE IDEALIZED BY PARTNER? THE ROLE OF SELF- KNOWLEDGE AND METAPERCEPTION IN SELECTED SOCIAL ROLES

Two investigations concern relationships between positiveness of self-knowledge, actual metaperception and desired metaperception of women and men with different degree of self-esteem (I study) or different self-construals (II study) in selected social roles: intimate partners, fathers and mothers, daughters and sons. The key variable – a desired metaperception – is evaluated on the scale measuring subject desire to be idealized, depreciated or evaluated objectively. It was expected that subjects who desire to be idealized have less positive self-knowledge and actual metaperception, as well lower self-esteem and higher degree of interdependent self, compared with subjects desire to objective evaluations. The results showed that vast majority of participants wanted to be evaluated objectively, and personality variables slightly differentiated the character of desired metaperception. Participants who desired to be idealized by partners are characterized by less positive self-knowledge and actual metaperception, compared with participants eager to objective self-evaluation. Results suggest that deficit of positive appraisals (own or attributed to partner's assessments) are direct reason of the desire to be idealized by others.

Key words: self-knowledge, actual and desired metaperception, social roles, self-esteem, self-construals

Zaprezentowane dwa badania dotyczą zależności między pozytywnością samowiedzy i aktualnej metapercepcji, a pożądaną metapercepcją kobiet i mężczyzn o różnej samoocenie (badanie I) i sposobie konstruowania Ja (badanie II), wchodzących w różne role społeczne: partnerów intymnych, ojców, matek, córek i synów. Kluczowa zmienna – pożądana metapercepcja – jest rozpatrywana na skali mierzącej pragnienie bycia idealizowanym, deprecjonowanym bądź ocenianym obiektywnie przez partnera związku. Oczekiwano, że osoby pragnące być idealizowane charakteryzują się mniej pozytywną samowiedzą i metapercepcją roli, a także niższą samooceną i wyższym nasileniem Ja współzależnego niż osoby deklarujące jako pożądaną ocenę obiektywną. Badania wykazały, że zdecydowana większość badanych chciała być oceniana obiektywnie, a zmienne osobowościowe (samoocena i sposób konstruowania Ja) w niewielkim stopniu różnicowały charakter pożądanego metapercepcji. Osoby pragnące być idealizowane przez partnera relacji charakteryzowały się mniej pozytywną samowiedzą i metapercepcją roli niż osoby pragnące ocen obiektywnych. Wyniki sugerują, że deficyt ocen pozytywnych (własnych bądź wyobrażonych ze strony partnera) jest bezpośrednią przyczyną pragnienia bycia idealizowanym.

Lucyna Bakiera

127-133 Problem autorytetu z perspektywy psychologicznej

THE ISSUE OF AUTHORITY FROM THE PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVE

Why is that, as asserted by Anthony Giddens (2006), late modernity lacks unquestionable authority? Is authority a category objectivised by certain actions? What is the risk of excessive obedience to authority? The article attempts to answer questions associated with the nature of authority, its creation and consequences of its use. Section one contains an analysis of the issue in question, which refers to the personal characteristic, social phenomenon as well as interpersonal relation. Section two discusses the psychological processes involved in the creation of authority, emphasising its subjective aspect associated with social cognition and attribution as well as the mechanisms shaping the power of authority. The third section is dedicated to authority typology. Attention is drawn to the ambiguity of terminology like apparent authority and restrictive authority. The two subsequent sections of the text deal with the issues of authoritarianism and dogmatism.

Key words: authority, authoritarianism, dogmatism, power

Dlaczego w późnej nowoczesności, jak twierdzi Anthony Giddens (2006), brakuje niepodważalnych autorytetów? Czy autorytet jest kategorią obiektywizowaną przez określone działania? Jakie jest ryzyko nadmiernego posłuszeństwa wobec autorytetu? Treści przedstawione w artykule są próbą odpowiedzi na pytania związane z naturą autorytetu, jego tworzeniem oraz konsekwencjami oddziaływania. W pierwszej części przedstawiono analizę omawianego pojęcia, które odnosi się zarówno do cechy osobowej, zjawiska społecznego, jak i relacji interpersonalnej. W części drugiej omówiono procesy psychiczne uczestniczące w powstawaniu autorytetu, akcentując jego subiektywny aspekt związany ze spostrzeganiem społecznym i atrybucją, a także mechanizmy kształtujące siłę oddziaływania autorytetu. Trzecia część artykułu poświęcona jest typologii autorytetów. Zwrócono w niej uwagę na nieprecyzyjność takich terminów jak autorytet pozorny i ujarzmiający. W kolejnych dwóch częściach tekstu poruszono problematykę autorytaryzmu i dogmatyzmu.

Słowa kluczowe: autorytet, autorytaryzm, dogmatyzm, władza

Agata Chudzicka-Czupala

135-147 Psychologiczne i moralne uwarunkowania ocen etycznych oraz intencji sprawcy przemocy w relacjach interpersonalnych w organizacjach

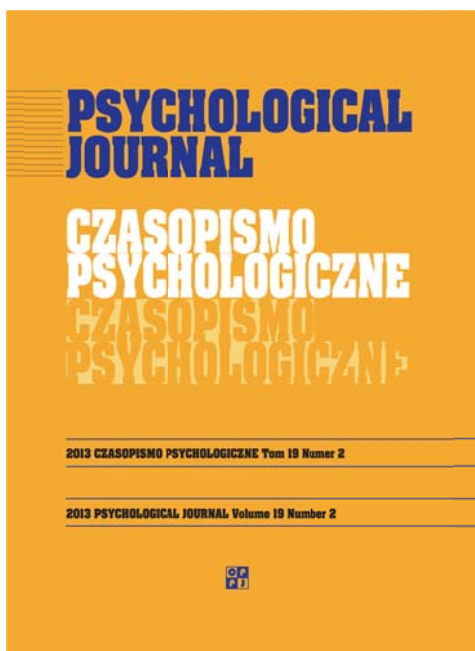
PSYCHOLOGICAL AND MORAL CONDITIONS OF MORAL JUDGMENTS AND INTENTIONS OF PERPETRATOR OF HARM IN PERSONAL RELATIONS IN ORGANIZATION

The study investigates the role of the moral intensity of an ethical issue dimensions, of an individual ethical ideology and of some personal features like Machiavellianism and empathy as predictors of ethical decision making and behaviour intentions in interpersonal relations at work. Ethical decision making and behaviour intentions were examined from the point of view of perpetrator of unethical behaviour. Dimensions of moral intensity were distinguished on the basis of Jones' issue-contingent model of ethical decision making in organizations. These dimensions are as follows: the perceived magnitude of emotional consequences for the victim, proximity and the social consensus. Ethical ideology dimensions examined: moral relativism, moral idealism, Machiavellianism, narcissism/egoism, the Golden Rule, utilitarianism, cost/benefit analysis and altruism. The study was conducted in Poland. The sample consisted of 326 workers of different type of organizations. Results of the research demonstrate that some dimensions of moral intensity, Machiavellianism, empathetic personality traits and ethical philosophy of individual are significant predictors of moral judgments and behaviour intentions. The research offers implications for the practice of moral awareness in organizations.

Key words: moral intensity, individual moral philosophy, Machiavellianism, empathy

Autorka artykułu prezentuje wyniki badań, przeprowadzonych wśród 326 pracowników polskich organizacji, poświęconych czynnikom warunkującym zachowania nieetyczne w miejscu pracy. Badania koncentrują się na uwarunkowaniach sądów etycznych oraz formułowanych intencjach, prowadzących do uznania sytuacji za problem natury etycznej oraz do określonych zachowań etycznych w kontaktach interpersonalnych w miejscu pracy. Analiza prezentowanych w artykule wyników dotyczy ocen dokonywanych przez osobę patrzącą na sytuację etyczną z perspektywy sprawcy przemocy. Zmienne, na jakich koncentruje się analiza to filozofia moralna osoby (przekonania moralne) i wybrane cechy osobowości (makiawelizm i empatia). W badaniu uwzględniono także wpływ czynników, o których mowa w modelu uwarunkowań decyzji etycznych Jonesa (1991): oceny dotkliwości emocjonalnych konsekwencji ponoszonych przez ofiarę, znajomości sytuacji ofiary i sprawcy oraz oceny społecznego przyzwolenia na dane zachowanie.

Słowa kluczowe: moralna intensywność, przekonania moralne, makiawelizm, empatia

2013 VOLUME 19 (2)

Dorota Kubacka-Jasiecka

159-170 **Interwencyjna pomoc psychologiczna w sytuacji katastrofy**

PSYCHOLOGICAL INTERVENTION HELP IN A SITUATION OF CATASTROPHE

This paper shows considerations concerning the importance of psychological help in a catastrophe. The first part of this article describes psychological aspects of catastrophes as a composite crisis of society and as a system that includes individual traumatic crises of surviving victims, emergency services and other participants of a catastrophe. The second part shows intervention and psychological help model subordinated to the stages of a catastrophe – before, during and after the catastrophe. In these stages there is a variety of interventions tasks. Moreover, the paper presents the issue of availability of help and its restrictions, however, the problems connected with the preparations of crisis intervention services for giving psychological aid and education during catastrophes.

Key words: catastrophe crisis intervention, psychological help, survived victims, emergency services

Opracowanie przedstawia rozważania dotyczące roli i znaczenia interwencyjnej pomocy psychologicznej w sytuacjach katastroficznych. w części pierwszej artykułu zostają scharakteryzowane psychologiczne aspekty i wymiary katastrof/kataklyzmów jako złożonego kryzysu społeczności jako systemu obejmującego jednostkowe traumatyczne kryzysy ocalałych ofiar, służb ratunkowych i wszystkich uczestników wydarzeń katastroficznych. Część druga opracowania przedstawia model interwencji i pomocy psychologicznej podporządkowany trzem stadiom katastrofy – przed, w jej trakcie i po katastrofie (czas bezpośredni i odległy), w których występuje zróżnicowanie zadań interwencyjnych. Ponadto opracowanie podejmuje problematykę możliwości i ograniczeń, a przede wszystkim edukacji i przygotowania służb interwencji kryzysowej do udzielania psychologicznej pomocy w sytuacjach katastrof i kataklizmów.

Słowa kluczowe: interwencja kryzysowa, kryzysy, pomoc psychologiczna, kryzysy ocalałych ofiar, usługi

Stanisław Kowalik

171-180 **Czy jest jeszcze sens spierania się o cokolwiek w psychologii?**

IS THERE STILL ANYTHING LEFT TO ARGUE ABOUT IN PSYCHOLOGY?

The development of contemporary psychology is characterised by: a) weakening of links with philosophy, b) preference of empirical research over the search of theoretical solutions, c) dominance of cognitive-behavioural psychology, d) increasing separation of academic psychology and psychological practice. The article presents the causes of the above phenomena and new directions of psychological research. The starting point for this analysis was the convergence-divergence concept of the development of psychology.

Key words: unity of science, psychological fact, status of psychological theories, explanation and comprehension in psychology

Rozwój współczesnej psychologii charakteryzuje się: a) osłabieniem związków z filozofią, b) preferowaniem badań empirycznych w stosunku do poszukiwania nowych rozwiązań teoretycznych, c) dominacją psychologii o orientacji kognitywno-behawioralnej, d) pogłębiającym się rozdziałem między psychologią akademicką i praktyką psychologiczną. W artykule przedstawiono przyczyny powyższych zjawisk oraz zaproponowano nowe kierunki badań psychologicznych. Punktem wyjścia dla tej analizy uczyniono koncepcję konwergencyjno-dywergencyjnego rozwoju psychologii.

Słowa kluczowe: jedność nauki, fakt psychologiczny, status teorii psychologicznych, wyjaśnianie i rozumienie w psychologii

Maria Jarymowicz

181-189 **Poza „czarno-białą” perspektywą widzenia świata: heterogeniczność wartościowania a przejawy przychylności Obcym**

BEYOND THE “BLACK AND WHITE” PERSPECTIVE: EVALUATIVE HETEROGENEITY AND POSITIVITY OF ATTITUDES TOWARD OUT-GROUP MEMBERS

The author distinguishes between the homogenous and the heterogeneous type of evaluation, due to affective holistic vs. deliberative appraisals of negative and positive attributes of the same object or situation. According to her conceptualization, the former is specific to the affective, automatic evaluative system, and the latter – to the intellectual, reflective system of evaluation (Jarymowicz, 2009). The automatic system leads to egocentric perception, whereas the reflective one facilitates decentration and taking a perspective of others. The

article presents four studies, involving the participation of young people: high school and university students. In each study the measurements of the homo-/heterogeneity of evaluative standards and positivity of attitudes toward Others – the outgroup members – were applied. All results were coherent with predictions: participants with a higher level of the evaluative heterogeneity displayed a more favorable attitudes towards people of different race, nationality, sexual orientation than participants with a lower level of the evaluative heterogeneity.

Key words: Holistic and homogeneous vs. analytic and heterogeneous appraisals, the asymmetry effect in Me – They distance ratings, the in-group favoritism

Rozróżnienie pomiędzy ocenianiem świata homogenicznym (jednorodnym co do znaku) i heterogenicznym (przejawiającym się dostrzeganiem negatywnych i pozytywnych atrybutów tego samego obiektu czy stanu rzeczy) wiążemy z dwoma odmiennymi systemami wartościowania – pierwotnym, afektywnym, automatycznym, i wtórnym, pojęciowym, refleksyjnym (Jarymowicz, 2009). Pierwszy powiązany jest percepcją egocentryczną, drugi – umożliwia decentrację i rozwój pozaosobistych standardów wartościowania. Artykuł prezentuje wyniki czterech badań, z udziałem licealistów i studentów. Mierzone były przejawy stopnia heterogeniczności wartościowania oraz przychylności wobec innych ludzi – odmiennych rasowo, narodowo, orientacją seksualną. We wszystkich badaniach dane okazały się spójne z przewidywaniami: wyższe wskaźniki heterogeniczności występowały z wyższymi wskaźnikami przychylności Obcym.

Słowa kluczowe: Holistyczność i homogeniczność vs analityczność i heterogeniczność oceniania, asymetria w ocenie dystansów Ja – Obcy, faworyzowanie Swoich względem Obcych

Lukasz Baka, Romuald Derbis

191-204 **Związek wymagań w pracy z wypaleniem zawodowym i zaangażowaniem w pracę: pośrednicząca rola konfliktu praca – rodzina i wzoru zachowania A**

THE RELATIONSHIPS BETWEEN JOB STRESSORS, JOB BURNOUT AND WORK ENGAGEMENT. THE MODERATING EFFECTS OF TYPE A BEHAVIOUR PATTERN AND MEDIATING EFFECTS OF WORK – FAMILY CONFLICT

The objective of our study was to examine whether work-family conflict mediates and type A behaviour pattern moderates the relationships between job stressors, job burnout, and work engagement. According to the Job Demands – Resources model we assumed that job demands would influence job burnout and work engagement by means of the variable of work-family conflict. Whereas type A behaviour pattern would moderate the effect of job demands upon job burnout and work engagement. The examined group comprised medical staff ($N=282$). The research results support the hypothesis to a large extent. The results confirm the assumptions of the Job Demands – Resources model on significance level.

Key words: job stressors, job burnout, work engagement, work-family conflict, type A behaviour pattern

Celem badań było ustalenie czy konflikt praca – rodzina oraz wzór zachowania A pośredniczy w zależności pomiędzy stresorami w pracy, a wypaleniem zawodowym i zaangażowaniem w pracę. Zgodnie z modelem wymagania w pracy – zasoby przewidywaliśmy, że stresory w pracy oddziaływać będą na wypalenie zawodowe i zaangażowanie bezpośrednio oraz pośrednio - za pomocą konfliktu praca – rodzina. Z kolei wzór zachowania A będzie moderował efekt stresorów w pracy na wypalenie zawodowe i zaangażowanie w pracę. Badaną grupą był personel medyczny ($N = 282$). Wyniki badań w dużym stopniu potwierdziły przewidywane zależności oraz efekty mediacji i moderacji. Dostarczają one również wsparcia dla założeń modelu wymagania w pracy – zasoby i sugerują jego rozwinięcie.

Słowa kluczowe: stresory w pracy, wypalenie zawodowe, zaangażowanie w pracę, konflikt praca – rodzina, wzór zachowania A

Tomasz Wirga

205-213 **Związek wybranych emocji ze skutecznością rozwiązywania zadań wykorzystujących logiczne myślenie**

THE CONNECTION BETWEEN EMOTIONS WITH PROBLEM-SOLVING INVOLVING LOGICAL THINKING

The article shows the connection between emotions and the effectiveness of selected problem-solving involving logical thinking. Isen's articles (1999, 2005), Isen and Patrick's (1983), Isen and Geva's (1987) suggest that positive emotions increase human cognitive abilities, but some publications, e.g. Bless et al (1996) show the opposite. The results obtained in this study reveal that the conclusions described by Bless and Isen do not need to be contradictory if only the description of the results take not only the valence (positive/negative), but also the strength and the content of emotions.

Key words: emotions, effectiveness of selected problem solving, logical thinking

Artykuł pokazuje związek między wybranymi emocjami a skutecznością rozwiązywania zadań wykorzystujących logiczne myślenie. Artykuły Isen (1999;2005), Isen i Patrick (1983), Isen i Geva (1987) sugerowały, że emocje pozytywne zwiększają możliwości poznawcze człowieka, jednak niektóre publikacje np. Bless i inni (1996) pokazują zależność wręcz przeciwną. Otrzymane w tym badaniu wyniki ujawniają, że wnioski opisane przez Isan oraz Bless nie muszą być sprzeczne, jeżeli przy opisie otrzymanych związków uwzględnić się będzie nie tylko znak, ale również siłę i treść emocji.

Słowa klucze: emocje, skuteczność rozwiązywania zadań, logiczne myślenie.

Alicja Kuczyńska, Aleksandra Piechaczek, Anna Paluszak

215-226 **Zachowania wiążące a poczucie bliskości i komfortu z rozmowy z osobą nieznaną tej samej i przeciwnej płci**

BONDING BEHAVIORS AND THE FEELING OF CLOSENESS AND COMFORT ARISING FROM A CONVERSATION WITH A STRANGER OF THE SAME OR OPPOSITE SEX

Close and satisfying relationships often decide about the high quality of their life. Bonding behaviors help to create and hold such relations. Since such kind of behaviors is also present in contacts with strangers, we decided to check what role they play in the forming of the feeling of closeness and comfort as an effect of a conversation with a person of the same or opposite sex. For that purpose quasi experimental examinations involving 192 persons were conducted. The participants' task was to have a conversation with a peer stranger and to evaluate the feeling of closeness and comfort from the carried out conversation with the Scale of the Attitude to the Interviewed Person and the Questionnaire of Feeling Comfort from the Conversation. The findings of these examinations showed a not very impressive, but statistically significant and diversified role of bonding behaviors both for the feeling the closeness and comfort.

Key words: bonding behaviors, feeling of closeness, feeling of comfort from conversation

Satysfakcjonujące bliskie związki decydują o wysokiej jakości życia tworzących je osób. Ich powstawaniu i utrzymaniu sprzyjają zachowania wiążące. Ponieważ zachowania te są prezentowane również w kontaktach z osobami nieznanymi, postanowiono sprawdzić jaką rolę odgrywają one w kształtowaniu poczucia bliskości i komfortu z rozmowy z osobą tej samej i przeciwnej płci. W tym celu przeprowadzono quasi eksperymentalne badania, w których wzięło udział 192 osoby. Ich zadaniem było odbycie rozmowy z nieznanym

rówieśnikiem oraz ocena poczucia bliskości i komfortu z odbytej rozmowy za pomocą Skali Stosunku do Rozmówcy oraz Kwestionariusza Poczucia Komfortu z Rozmowy. Wyniki przeprowadzonych badań wykazały niezbyt dużą, ale istotną i zróżnicowaną rolę zachowań wiążących zarówno dla poczucia bliskości jak i komfortu. O ich znaczeniu decydowała w znacznej mierze płeć rozmówców oraz uznawane normy społeczne odpowiadające za odbiór poszczególnych grup zachowań wiążących

Słowa kluczowe: zachowania wiążące, poczucie bliskości, poczucie komfortu z rozmowy

Dorota Szczygieł, Róża Bazińska

227-237 **Trudny klient jako źródło stresu w pracy usługowej. Skala Stresujących Zachowań Klienta**

A DIFFICULT CUSTOMER AS A SOURCE OF STRESS IN SERVICE WORK. THE STRESS-INDUCING CUSTOMER BEHAVIOR SCALE

Much of the literature on occupational stress emphasizes the impact of extra-organizational social stressors on employees stress. This article describes the development and validation of a new self-reported scale measuring customer-related social stressors. The Stress-Inducing Customer Behavior Scale (SCBS) consists of 12 items distributed across the 2 factors: Hostile Customer Behaviors (i.e., negative attitudes and negative emotions revealed by customers in their dealings with employees) and Disproportionate Customer Expectations (i.e., expectations that are difficult to meet, unclear or too high, beyond the standard service). The results of both explanatory ($N=318$) and confirmatory factor analysis ($N=716$) confirmed two-factors structure of the SCBS. The results of the additional study ($N=121$) confirmed the convergent and divergent validity of the SCBS. It was revealed that the perceived stressfulness of customers behavior correlates positively with emotional exhaustion and depersonalization of employees. On the other hand, results showed a negative relationship between SCBS scores and both job satisfaction and personal accomplishment. The questionnaire can be applied in research on occupational stress and well-being among employees in service sector occupations.

Key words: work-related stress, social stressors, customers behaviors, service work

Badacze stresu zawodowego coraz częściej zwracają uwagę na stresory społeczne jako źródło stresu zawodowego w grupie pracowników wykonujących zawody usługowe. W artykule przedstawiono nowe narzędzie służące do pomiaru nasilenia stresujących zachowań klientów pojawiających się w interakcjach z pracownikami usług. Skala Stresujących Zachowań Klienta (SSZK) składa się z 12 pozycji, które tworzą dwie podskale: Napastliwe Zachowania klientów (wrogie postawy i negatywne emocje ujawniane przez klientów podczas kontaktów z pracownikami) oraz Nadmierne Wymagania klientów (trudne do spełnienia, niejasne albo zbyt duże, tzn. wykraczające poza standardową obsługę, oczekiwania klientów). W artykule przedstawiono wyniki trzech badań, których celem była konstrukcja oraz sprawdzenie właściwości psychometrycznych i trafności SSZK. Analizy wykazały, że SSZK ma strukturę dwuwymiarową, potwierdzoną wynikami eksploracyjnej ($N=318$) oraz konfirmacyjnej analizy czynnikowej ($N=716$). Zarówno cała skala, jak i obie jej podskale, uzyskały wysokie, satysfakcjonujące wskaźniki rzetelności. Rezultaty sprawdzanej trafności zbieżnej w grupie pracowników usług ($N=121$) potwierdziły oczekiwany związek między wynikami SSZK i wypaleniem zawodowym pracowników: wyczerpaniem emocjonalnym oraz depersonalizacją. Ponadto, SSZK okazała się negatywnie skorelowana z poczuciem osobistych osiągnięć i satysfakcją z pracy. Potwierdzone właściwości psychometryczne skali oraz jej trafność pozwalają traktować SSZK jako narzędzie, które może być wykorzystane w badaniach dotyczących stresu w zawodach usługowych.

Słowa kluczowe: stres zawodowy, stresory społeczne, zachowania klientów, praca usługowa

Barbara Mróz

239-250 **Znaczenie koncepcji potrzeb H.A. Murraya, R.M. Ryana i E.L. Deciego w badaniach obrazu siebie u kierowników wyższego szczebla**
THE SELF-ESTEEM AND NEEDS CONCEPT BY H.A. MURRAY, R.M. RYAN AND E.L. DECI AS APPLIED TO SENIOR MANAGERS

This paper presents one of the most interesting and most promising theories – the concept of self-determination formulated by R.M. Ryan and E.L. Deci – and also examines the needs senior managers must develop in order to function in Murray's managerial world. The self-determination theory distinguishes basic needs arising from intrinsic motivations, such as the need for competence, autonomy and relatedness. Developing these needs releases a feeling of effectiveness. Therefore, it was important to compare the two methods arising from both Ryan and Deci's self-esteem and Murray's needs as only then we could assess their real diagnostic usefulness in examining the skills important in effective management. Research and analyses demonstrated that there is a significant correlation between The Adjective Check List ACL and Basic Psychological Needs Scale BPNS. Given the above, it is possible to describe constituent needs described in Ryan and Deci's concept by using ACL.

Key words: self-esteem, needs conceptions, self-determination theory, senior managers

W niniejszej pracy zaprezentowano jedną z najciekawszych i najbardziej obiecujących współczesnych teorii psychologicznych, koncepcję autodeterminacji Ryana i Deciego SDT oraz zbadano sposób funkcjonowania kierowników wyższego szczebla m.in. w obszarze obrazu siebie, obrazu potrzeb i innych cech osobowości. Teoria autodeterminacji wyodrębniła podstawowe potrzeby wpływające z motywacji wewnętrznej (*Intrinsic Motivation*), takie jak: potrzeby kompetencji, autonomii i relacji (*Need for Competence, Autonomy, Relatedness*). Ich zaspokojenie wyzwala poczucie skuteczności w działaniu (*Feeling of Effectance*). Również teoria potrzeb Murraya zalecała ich analizowanie, aby za ich pomocą określić koncepcję siebie bądź obraz siebie. Zaprezentowane badania zawierają wyniki testów, którymi objęto 468 kierowników wyższego szczebla (działów: handlowego produkcyjnego i usługowego). Zastosowano w nich Test Przymiotnikowy ACL Gougha i Heilbruna oraz Skalę Podstawowych Potrzeb Psychologicznych SPPP Ryana i Deciego. Warto było, ze względu na otrzymane wyniki, porównać zakres badawczy obu metod wyrosłych z omawianych koncepcji, gdyż dopiero wówczas dało się stwierdzić ich rzeczywistą przydatność diagnostyczną do badania tych sprawności, jakże ważnych dla efektywnego zarządzania. Badania i analizy wykazały, że występuje istotna korelacja między składnikami Testu Przymiotnikowego ACL a Skalą Podstawowych Potrzeb Psychologicznych SPPP. Wobec powyższego jest możliwe opisywanie potrzeb składowych (rozumianych i szeroko opisywanych w koncepcji Ryana i Deciego) za pomocą wymiarów Testu ACL (kompetencje, autonomia, relacje). Na podobieństwa w zakresie wymiarów ACL, stosując analizę czynnikową, wskazują też bądź to sami autorzy testu (Gough i Heilbrun, 1983), bądź to badacze zajmujący się w Polsce również tą metodą (Juros i Oleś, 1993; Oleś, 1995; Mróz, 2011; Martowska, 2012). W świetle powyższego należy uznać, że Test Przymiotnikowy ACL może okazać się przydatną metodą do badania wymiarów istotnych w osobowości.

Słowa kluczowe: samoocena, koncepcje potrzeb, autodeterminacyjna koncepcja potrzeb SDT, kierownicy wyższego szczebla

Michał Dębek, Bożena Janda-Dębek

251-263 **Jakość życia w przestrzeniach zurbanizowanych – definicje, podsumowanie wyników badań oraz problemy metodologiczne**
 THE QUALITY OF URBAN LIFE – DEFINITIONS AND A SUMMARY OF RECENT FINDINGS AND CURRENT
 METHODOLOGICAL APPROACHES

The purpose of this article is to present major definitions of quality of life that have emerged within man – urban environment relationship. The authors focus on contemporary models and concepts of research methodology of this relationship. This allows to present selected recent studies on the quality of life in urban environment from different parts of the world. The article points out problems in the reference books with the definition of both quality of life and the quality of the environment as well as the difficulties resulting from the lack of consensus in the field of operationalization of these constructs. We highlight important issues connected with the lack of commonly applied methodology for the research of the quality of life in urban spaces. In the final part of the article, we present subjective view of the key areas for future research.

Key words: quality of life, environmental quality, environmental psychology, urban planning

W tym artykule zreferujemy najważniejsze dotychczasowe definicje pojęcia jakości życia, pojawiające się w kontekście badań relacji człowiek – środowisko zurbanizowane, oraz przyjrzymy się współczesnym modelom i koncepcjom metodologii badań tych relacji. Zaprezentujemy wybrane, najnowsze badania dotyczące jakości życia w środowiskach zurbanizowanych z różnych części świata. Spróbujemy też wskazać na istniejące w literaturze przedmiotu problemy definicyjne związane z określeniem zarówno jakości życia, jak i jakości środowiska, a także trudności wynikające z braku konsensusu w sferze operacjonalizacji tych konstruktów. Wskażemy również na istotne kwestie mające związek z brakiem powszechnie podzielanej metodologii badań dotyczących jakości życia w przestrzeniach zurbanizowanych. W końcu przedstawimy najważniejsze, naszym zdaniem, perspektywy przyszłych badań.

Słowa kluczowe: jakość życia, jakość środowiska, psychologia środowiskowa, urbanistyka

Piotr Szalek

265-272 **Kryzys w procesie psychoterapii. Wybrane przykłady**
 THE CRISIS IN A PSYCHOTHERAPEUTIC PROCESS. SOME EXAMPLES

Psychotherapy is applied in order to diminish the strength of psychic traumas. Yet psychotherapy itself can become a source of traumas. The article is an attempt to formulate such conditions of psychotherapeutic rationality that would minimize the traumas appearing in psychotherapy.

Key words: psychotherapy, trauma, crisis

Psychoterapia jest stosowana w celu łagodzenia siły urazów psychicznych. Jednak sama ona bywa źródłem traumy. Artykuł jest próbą sformułowania takich warunków racjonalności psychoterapii, które pozwoliłyby zminimalizować pojawiające się w niej urazy.

Słowa kluczowe: psychoterapia, trauma, kryzys

Artur Mikiewicz

273-279 **Spostrzegana przez uczniów sprawczość i wspólnotowość nauczycieli**
 AGENCY AND COMMUNALITY OF TEACHERS AS PERCEIVED BY THEIR STUDENTS

The paper presents the results of two studies investigating the influence of agency and communality of teachers as perceived by their students as well as the influence of perception on students' attitudes towards teachers. In Study 1 students were asked to say how they perceive their teachers. Agency and communality of the teachers, as perceived by the students, turned out to be average or below average. In contrast, self perception of the teachers was more positive than that of the students. Moreover, there were discrepancies between the real and the ideal image of the teachers. In Study 2 students were asked to evaluate teachers. It turned out that the subjects' perception of and their attitude towards the teachers depended on their agency and communality. Commune teachers were generally liked and believed to be moral and agent teachers were respected and considered competent. Low communality of the teachers was perceived as selfishness and something harmful to students. The findings of the two studies show the reality of the school and may be useful for teachers, students of educational faculties as well as institutions training teachers.

Key words: agency, communality, student, teacher, perceptions, attitude

W artykule przedstawione są wyniki dwóch badań na temat spostrzegania sprawczości i wspólnotowości nauczycieli przez uczniów oraz wpływu spostrzeżeń na postawy wobec nauczycieli. Spostrzegana przez uczniów sprawczość okazała się przeciętna lub nieznacznie powyżej przeciętnej. Podobnie niska była wspólnotowość nauczycieli, którą uczniowie uznali zaledwie jako przeciętną lub poniżej przeciętnej. Oceny nauczycieli na obu wymiarach okazały się istotnie wyższe (pozytywne) niż oceny uczniów. Ponadto wyniki tych ostatnich pokazały rozbieżność między realnym a idealnym obrazem nauczycieli (badanie 1). W drugim badaniu uczniowie wyrażali swoje ustosunkowanie wobec nauczycieli. Postawa ogólna, predyspozycje na dyrektora oraz pożytek dla szkoły nauczyciela zależały od jego sprawczości i wspólnotowości. Lubienie nauczyciela zależało od jego wspólnotowości, a respekt od jego sprawczości. Ponadto sprawczemu nauczycielowi badani uczniowie przypisywali wysokie kompetencje, a wspólnotowemu wysoką moralność. Brak wspólnotowości niósł za sobą przypisywanie nauczycielom wysokiego poziomu egoizmu i kierowania się wyłącznie własnym interesem oraz szkodzenie uczniom. Wnioski płynące z badań dają wgląd w rzeczywistość społeczną szkoły i mogą być przydatne dla nauczycieli, studentów kierunków pedagogicznych i instytucji kształcących nauczycieli.

Słowa kluczowe: sprawczość, wspólnotowość, uczeń, nauczyciel, spostrzeżenia, postawy

Augustyn Bańka

281-301 **Zaufanie do siebie w procesie konsolidacji statusu dorosłości. Struktura psychometryczna Skali Samoskuteczności w Karierze (SSK)**

SELF-CONFIDENCE IN THE PROCESS OF ADULTHOOD STATUS CONSOLIDATION. INITIAL PSYCHOMETRIC
 VALIDATION OF THE "CAREER SELF-EFFICACY SCALE"

This study reports the development and initial validation of the Career Self-Efficacy Scale (CSES). The initial 30-item version of the CSES was tested on the sample of students ($N=366$) living universities. Subject were asked to evaluate on 7. Point Likert type scale their beliefs concerning to the strengths and weaknesses of the preparedness to enter the vocational career field. On the basis of the EFA was established final version of 19-item CSES. In the second study was conducted CFA using SEM modelling. The results show satisfactory goodness of fit of all 5 tested models of CSES, but the best parameters characterise the model with five factors. The third study realised in the sample of living university students ($N=195$) verified evidence in favour of factor discriminant validity, internal consistency and convergent validity. In summary, the findings provide initial support of the use of the Career Self-Efficacy Scale in the domain of initialising vocational career.

Key words: self-confidence, self-efficacy, career entry, career decision, identity consolidation

W artykule przedstawiono rozwój i wstępną psychometryczną walidację Skali Samoskuteczności w Karierze. Wstępna pula 30. pozycyjnej skali typu Likerta swoich przekonań odnośnie do swoich słabych i mocnych stron w kwestii swojego przygotowania wejścia na pole kariery zawodowej. Na podstawie eksploracyjnej analizy czynnikowej (EFA) ustalona została ostateczna wersja 19. pozycyjnej skali SSK. W badaniu z wykorzystaniem modelowania równań strukturalnych (SEM) dokonano confirmacyjnej analizy czynnikowej (CFA) na pięciu modelach. Rezultaty badań wskazały, że 5 testowanych modeli skali SSK osiągnęło zadawalające wskaźniki dopasowania, ale najlepsze parametry uzyskał model z 5. czynnikami. W badaniu 3. zrealizowanym na niezależnej grupie studentów opuszczających uniwersytet (N=159), zbadano trafność dyskryminacyjną skali, jej wewnętrzną rzetelność oraz rzetelność zbieżną. W sumie, wyniki badań wstępnie dowiodły potencjalnej przydatności skali SSK w dziedzinie diagnozowania procesu inicjowania kariery zawodowej.

Słowa kluczowe: zaufanie do siebie, skuteczność własna, konsolidacja tożsamości, przejście na rynek pracy

Irena Dzwonkowska

303-313 **Współczucie wobec samego siebie a inne wymiary osobowości oraz emocjonalne funkcjonowanie ludzi**

SELF-COMPASSION AND OTHER DIMENSIONS OF PERSONALITY AND PEOPLE'S EMOTIONAL FUNCTIONING

The article concerns a relatively new concept in western psychology, that is self-compassion, which is treated as a healthy and adaptable attitude to oneself occurring both as a feature and as a condition. The self-compassion attitude involves the following: a) self-kindness – extending kindness and understanding to oneself rather than harsh judgment and self-criticism, b) common humanity – seeing one's experiences as part of the larger human experience rather than perceiving them as separating and isolating, and c) mindfulness – holding one's painful thoughts and feelings in balanced awareness rather than over-identifying with them. Self-compassion is structurally and functionally distinct from pitying and feeling sorry for oneself which leads to worse adaptation. A self-compassionate attitude is based on suspending judgment towards oneself as well as towards others – and for this reason it is distinct from self-assessment that results from evaluation. The author of the self-compassion construct, Kristin Neff, theoretically assumed that thanks to self-compassion people are able to adjust their negative emotions better as well as to transform them into positive conditions and, therefore, deal with reality in a better way. The article presents a synthetic review of studies conducted all over the world during the last ten years (from 2003 to 2012) and concerning links between self-compassion and other dimensions of people's personality and emotional functioning. The results of the studies consequently show that self-compassion is a disposition that is correlated with people's better adaptation, both with regard to personality and emotional sphere.

Key words: self-compassion, self-esteem, self-pity, personality, emotional functioning

Artykuł dotyczy stosunkowo nowego pojęcia w psychologii zachodniej jakim jest współczucie wobec samego siebie (*self-compassion*), które traktowane jest jako zdrowe i przystosowawcze ustosunkowanie do własnej osoby, występujące zarówno jako cecha, jak też i stan. Na współczującą postawę wobec samego siebie składają się: a) życzliwość i wyrozumiałość wobec samego siebie b) refleksyjność wobec własnych doświadczeń i c) poczucie wspólnoty doświadczeń z całą ludzkością. Współczucie wobec samego siebie jest strukturalnie i funkcjonalnie odrębne od litowania się i użalania się nad sobą, które prowadzi do gorszego przystosowania. Współczujący stosunek do siebie jest oparty na zawieszeniu oceniania zarówno siebie, jak i innych ludzi – z tego też powodu jest odrębne od samooceny, która wynika z ewaluacji. Autorka konstruktu *self-compassion* Kristin Neff założyła teoretycznie, że dzięki współczuciu samemu sobie ludzie są w stanie lepiej regulować swoje emocje negatywne, a także transformować je na pozytywne stany i dzięki temu lepiej radzić sobie z rzeczywistością. W artykule przedstawiony jest syntetyczny przegląd badań przeprowadzonych na świecie w przeciągu ostatnich dziesięciu lat (od 2003 do 2012 roku) a dotyczących związków pomiędzy współczuciem wobec samego siebie a innymi wymiarami osobowości oraz funkcjonowaniem emocjonalnym ludzi. Wyniki badań konsekwentnie pokazują, że współczucie wobec samego siebie jest taką dyspozycją, która skorelowana jest z lepszym przystosowaniem ludzi zarówno w sferze osobowości, jak i w sferze emocjonalnej.

Słowa kluczowe: współczucie wobec samego siebie, samoocena, litowanie się nad sobą, osobowość, funkcjonowanie emocjonalne

Stefan Frydrychowicz

315-326 **Zaburzenia komunikacji interpersonalnej w świetle wybranych aspektów sytuacji komunikacji**

BARRIERS TO INTERPERSONAL COMMUNICATION IN THE LIGHT OF CERTAIN ASPECTS OF COMMUNICATION SITUATION

The article is devoted to the presentation of barriers to interpersonal communication in the light of certain aspects of communication situation. The presentation is divided into three parts. The first presents an overview of the concepts of barriers to interpersonal communication. The second introduces the author's view of those barriers, linked to the deregulation of the process of interpersonal communication and forms of variation of communication situation, such as dimensions of interpersonal communication, modes of communication, etc. It is assumed that barriers to interpersonal communication arise when inappropriate regulation and coordination of forms of variation of communication situation occur between interlocutors and when the process of communication is dysfunctional. The final part focuses on ways of overcoming barriers to interpersonal communication connected with appropriate regulation and coordination of the forms of variation of communication situation from this perspective an attempt was undertaken to reinterpret barriers to interpersonal communication presented in the first part.

Key words: barriers to interpersonal communication, process of interpersonal communication, dimensions of interpersonal communication, modes of communication

Niniejszy artykuł poświęcony jest przedstawieniu zaburzeń komunikacji interpersonalnej w świetle wybranych aspektów sytuacji komunikacji. W artykule wyodrębniono trzy części. W pierwszej z nich dokonano przeglądu koncepcji zaburzeń komunikacji interpersonalnej. W drugiej części artykułu przedstawiono ujęcie własne zaburzeń komunikacji interpersonalnej, związane z deregulacją procesu komunikacji interpersonalnej oraz form zmienności sytuacji komunikacyjnej takich, jak: wymiary komunikacji, sposoby komunikowania się. Przyjęto założenie, że zaburzenia komunikacji interpersonalnej powstają wtedy, gdy między interlokutorami zachodzi nieodpowiednia regulacja i koordynacja form zmienności sytuacji komunikacji, oraz gdy proces komunikowania się przebiega w sposób dysfunkcyjny. W końcowej części artykułu przedstawiono sposoby radzenia sobie z zaburzeniami komunikacji interpersonalnej związane z odpowiednią regulacją i koordynacją form zmienności sytuacji komunikacji oraz podjęto próbę reinterpretacji zaburzeń komunikacji interpersonalnej przedstawionych w części pierwszej.

Słowa kluczowe: zaburzenia komunikacji interpersonalnej, proces komunikacji interpersonalnej, wymiary komunikacji interpersonalnej, sytuacja komunikacji, formy zmienności sytuacji komunikacji, sposoby komunikowania się

Aleksander Hauziński, Augustyn Bańka

327-343 **Struktura i własności psychometryczne Skali Przywiązania do Zawodu (SPZ)**

STRUCTURE AND PSYCHOMETRIC CHARACTERISTICS OF "OCCUPATIONAL COMMITMENT SCALE" (OCS)

In the article authors assessed the factor structure of new Occupational Commitment Scale (OCS), which refers to J.P.Meyer and N.J.Allen three-dimensional model of occupational commitment. The analyzed measure of occupational commitment based on responses of 366 students graduating from university education. Explanatory factor analysis suggested that 3 components of occupational commitment are distinguishable (affective, continuance, and normative), but confirmatory factor analysis revealed that the best parameters of fit reached the model with four-component structure of occupational commitment including additional dimension of loyalty commitment. The authors also examined correlates of 4-component model. The 4 forms of occupational commitment relate differentially to a variety of variable, providing evidence for the construct validity of the measure of OCS.

Key words: attachment, occupational attachment, occupational commitment, fear of commitment, career self-efficacy, identity status

W artykule autorzy dokonali oceny struktury czynnikowej Skali Przywiązania do Zawodu (SPZ) nawiązującej do J.P.Meyer i N.J.Allen (1991, 1993) trójkomponentowego modelu przywiązania. Analizowana w artykule miara przywiązania do zawodu była testowana na próbie 366 studentów kończących studia i stojących w obliczu decyzji o rozpoczęciu kariery zawodowej. Analiza EFA sugeruje, że 3 formy przywiązania do zawodu (afektywne, kontynuacyjne i normatywne) wyodrębniają się w strukturę zgodną z oczekiwaniami. W CFA przetestowano różne modele sugerowane przez wyniki EFA i najlepsze parametry dopasowania modelu do danych empirycznych uzyskano dla modelu 4. Czynnikowego (obejmującego czynnik przywiązania lojalnościowego). Autorzy przeanalizowali również korelacje 3. i 4. komponentowego modelu skali SPZ z miarami, które posłużyły jako kryteria trafności kryterialnej. Wyodrębnione 4. komponenty przywiązania do zawodu odnoszą się w zróżnicowany sposób do różnych zmiennych, dostarczając w ten sposób dowodów na trafność konstruktów.

Słowa kluczowe: przywiązanie, przywiązanie do zawodu, lęk przed zaangażowaniem w karierę, skuteczność własna w karierze, status tożsamości

Barbara Wachowicz, Koryna Lewandowska, Luiza Seklecka

345-353 **Przegląd metod pomiaru zespołu stresu pourazowego ze szczególnym uwzględnieniem Skali do Diagnozy Klinicznej PTSD**

THE REVIEW OF METHODS MEASURING POSTTRAUMATIC STRESS DISORDER WITH SPECIAL ATTENTION TO CLINIC-ADMINISTERED PTSD SCALE

The issue of posttraumatic stress disorder has remained one of the most important and essential topics for years due to common car accidents, sexual and domestic abuse and – especially in recent years – involvement of Polish troops in military operations (such as in Afghanistan or Iraq). An effective therapy of this type of disorders and adequate allocation of social benefits to the needy requires an accurate and reliable diagnosis. Methods of measuring PTSD – both questionnaires and structured interviews – are presented in this paper. A short fragment of the recently translated into Polish clinic structured interview CAPS, which is recognized as the international „golden standard” for diagnosis of this disorder, follows the description of methods available in Poland.

Key words: PTSD, CAPS, diagnostic methods

Problematyka zaburzeń stresu pourazowego od lat pozostaje zagadnieniem niezwykle istotnym ze względu na powszechnie występujące wypadki komunikacyjne, problemy przemocy seksualnej i rodzinnej, czy też – zwłaszcza w ostatnich latach – zaangażowanie polskich żołnierzy w operacje militarne (np. w Afganistanie czy Iraku). Skuteczna terapia tego typu zaburzeń, jak i adekwatne przyznawanie świadczeń społecznych z jego tytułu, wymaga przeprowadzenia trafnej i rzetelnej diagnostyki. W niniejszym artykule przedstawiono metody pomiaru PTSD – kwestionariusze oraz wywiady ustrukturyzowane. Po części poświęconej narzędziom diagnostycznym dostępnym w Polsce, przedstawiono fragment niedawno przetłumaczonego klinicznego wywiadu ustrukturyzowanego CAPS, uznawanego za międzynarodowy „złoty standard” diagnostyki tego zaburzenia.

Słowa kluczowe: PTSD, CAPS, metody diagnostyczne

Hanna Liberska, Marzanna Farnicka, Vera Kosikova

355-360 **Model badań gotowości do agresywności w okresie dorastania**

THE RESEARCH MODEL OF READINESS FOR AGGRESSIVENESS IN ADOLESCENCE

Readiness for aggressiveness is understood as an emotional-cognitive structure associated with anger control, the way of expressing emotions and allowing violations of interpersonal boundaries. The authors of the proposed model emphasise the need to take into account such factors as: identity, self-esteem, parameters of temperament, social support, family and socio-economic situation, family education and length of education in youth. The model presents the hierarchy of terms and conditions of readiness to aggressiveness and that of mediators in taking up the roles of the aggressor and the victim in a school environment from the point of view of the development.

Key words: research model, readiness for aggressiveness, adolescents, developmental changes

Gotowość do agresywności jest rozumiana jako konstrukcja emocjonalno-poznawcza związana z kontrolą gniewu i sposobem wyrażania emocji oraz zezwoleniem na naruszanie granic interpersonalnych. Autorki proponowanego modelu akcentują konieczność uwzględnienia w badaniach obejmujących młodzież takich czynników, jak: tożsamość, identyfikacja, poczucie własnej wartości, parametry temperamentu, wsparcie społeczne, klimat rodziny i status społeczno-ekonomiczny rodziny młodzieży, sytuacja edukacyjna i czas badania. Model przedstawia hierarchię warunków gotowości do agresywności i mediatorów w podejmowaniu roli agresora i ofiary w środowisku szkolnym, z punktu widzenia rozwoju.

Słowa kluczowe: model badań, gotowość do agresywności, młodzież, zmiany rozwojowe

Bartosz Kwiatkowski, Augustyn Bańka

361-373 **Wstępna charakterystyka psychometryczna Skali Proaktywności w Izolacji Więziennej (SPIW)**

INITIAL VALIDATION OF THE SCALE OF "PROACTIVITY IN PENITENTIARY ISOLATION" (PPI)

In this article authors describe procedure of construction and validation of the scale for measuring inmates proactivity in penitentiary environment. Presented in the article scale of Proactivity in Penitentiary Isolation (PPI) opens new field of research on preparatory activity undertaken by inmates before living on the loose. Since the structure of proactive behaviors in the group of inmates no published studies have examined yet, this paper reviews the literature to identify antecedents of penitentiary proactivity. The constructed measure was tested in group of 166 inmates. Exploratory factor analysis indicated that optimal structure of PPI consists with 4 components. Confirmatory factor analysis using SEM revealed that 4 dimensional model is characterized by good indices of fit to empirical data ($RMSEA=.048$; $GFI=.918$).

Key words: construction of future, proactivity, measuring scale, psychometric characteristics

Zagadnienie proaktywności oraz jego mierzenie poruszane było w licznych publikacjach (Bańka, 2005; Sadowski, Seibert i in. 1999), ale jak dotychczas, w środowisku opresyjnym podobne badania nie były wykonywane, a zatem nie można było wnioskować o poziomie proaktywności osób osadzonych odbywających karę pozbawienia wolności. W środowisku więziennym człowieka napotyka na wiele ograniczeń, które utrudniają działanie. Nie mniej, osoba proaktywna podejmuje aktywne działanie oddziaływujące na otaczające ją środowisko. W artykule została przedstawiona konstrukcja oraz wstępna charakterystyka skali do badania proaktywności w sytuacji izolacji więziennej. W badaniu udział wzięło 163 osadzonych (w tym 72 kobiety, co stanowiło 43% wszystkich osób). Konstrukcja skali przebiegała w kilku etapach. Na podstawie zebranych danych wykonano eksploracyjną oraz confirmacyjną analizę czynnikową. Przetestowanych zostało kilka wersji skali z różną liczbą pozycji oraz czynników. Ostatecznie uznano, że najbardziej zadawalającymi rozwiązaniami skali SPIW jest rozwiązanie 3. Czynnikiowe z 13 pozycjami oraz rozwiązanie 4. czynnikowe z 16 pozycjami. Analiza confirmacyjna modeli skali SPIW wykonana przy użyciu SEM wskazuje, że wszystkie wersje charakteryzują się dobrymi wskaźnikami dopasowania.

Słowa kluczowe: konstruowanie przyszłości, proaktywność, skala pomiaru, charakterystyka psychometryczna

Adam Biela, Jacek Śliwak, Rafał P. Bartzuk, Jerzy Szymolon, Michał P. Wiechetek, Beata Zarzycka, Marián Špajdel

375-389 **Odporność psychiczna: jej struktura i konstrukcja Skali Struktury Psychoimmunologicznej (SSP)**

MENTAL RESILIENCE: ITS STRUCTURE AND THE CONSTRUCTION OF THE SCALE OF PSYCHOIMMUNOLOGICAL STRUCTURE (SPS)

The paper describes the theoretical background and the development of a psychometric tool designed to measure the structure of the psychoimmunological system. Theoretical terms related to the psychoimmunological system were discussed, integrated into the theoretical model and operationalized as a pilot version of the Scale of Psychoimmunological Structure (SPS). 375 adults participated in the research. The Principal Component Analysis revealed that the SPS has six components and the theoretical model was generally confirmed. On the basis of the results of the study the experimental version of SPS was constructed and its preliminary psychometric characteristic was found as satisfactory.

Key words: mental resilience, psychoimmunology, scale of psychoimmunological structure

Niniejszy artykuł opisuje założenia teoretyczne i konstrukcję narzędzia służącego do pomiaru struktury systemu psychoimmunologicznego. Przedstawiono konstrukty teoretyczne związane z systemem odporności psychicznej, następnie zintegrowano je w model teoretyczny i zoperacjonalizowano w postaci wersji pilotażowej Skali Struktury Psychoimmunologicznej (SSP). Wersją tą przebadano 375 osób dorosłych. Analiza głównych składowych wykazała, że SSP ma strukturę sześciowymiarową, zasadniczo zgodną z zakładanym modelem. Na podstawie uzyskanych wyników skonstruowano eksperymentalną wersję SSP i stwierdzono jej dobre własności psychometryczne.

Słowa kluczowe: odporność psychiczna, psychoimmunologia, skala struktury psychoimmunologicznej